

DZIEDZICTWO (679) *sb n*

dziedzictwo (660), **dziedzistwo** (13), **dziedzicstwo** (5), **dziedzidzstwo** (1); dziedzictwo : dziedzistwo : dziedzicstwo *ZapWar* (1 : 5 : 1); dziedzicstwo : dziedzidzstwo *BielŻyw* (2 : 1); dziedzictwo : dziedzicstwo *LibLeg* (1 : 1), *SeklKat* (3 : 1); dziedzictwo : dziedzistwo *KrowObr* (7 : 1), *SkarJedn* (4 : 5), *SkarŻyw* (13 : 2).

-c- (663), -ć- (2).

e oraz o jasne.

sg *N* dziedzictwo (74). ◇ *G* dziedzictwa (178). ◇ *D* dziedzictwu (20). ◇ *A* dziedzictwo (276). ◇ *I* dziedzictwem (53); -em (14), -(e)m (39). ◇ *L* dziedzictwie (29). ◇ *pl N* dziedzictwa (5). ◇ *G* dziedzictw (10). ◇ *A* dziedzictwa (24). ◇ *I* dziedzictwy (9). ◇ *L* dziedzictwach (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVII(XVIII) – XIXw.

1. Dziedziczenie jako akt prawny; prawo do dziedziczenia, spadku; posiadanie czegoś na własność (na mocy dziedziczenia lub niezależnie od niego), władanie, zarządzanie, rozporządzanie czymś; *hereditas* *Modrz, Cn, Vulg* (110) : *TarDuch* A7v; *BielŻyw* 110; *WróbŻółt* ppv, 118/111; *LibLeg* 11/49v; Iuż wam ziemię Ramefes tam w dziedzycztwo dawam *RejJóz Q2; MurzNT Luc* 18/18; *LubPs* D3, Sv, X6v, Z4v, aa (11); MniŹy kiedy dźiedzicthwá nie tráćá. *GroicPorz gg2 marg*, 12, o3, gg2 [2 r.], kk3; *Leop Ezech* 48/29, *Hebr* 11/8; *UstPraw* B4v, G4v; A Thoć iest co w dźiedzictwo wźięli Źynowie IzraćelŹy w źiemi ChánáneyŹkicy *BibRadz Ios* 14/1; Ziemiá po ktoreies chodźil przyydzie tobie w dźiedzictwo y Źynom twoim ná wieki *BibRadz Ios* 14/9, *Gen* 23/4, *Deut* 1/39, *Ios* 1/6, 23/4, *Ps* 25/13 (21); To miáŹto na Źkálách y miedzy Źkálami leży/ cźáŹu LotáriuŹá/ od niego dziedzictwem trzymáne *BielKron* 282v, 261; *RejPos* 18, 82v; á nie Źplugáwifz ziemie twey/ ktorá Iehowá Bog twoy dáie tobie w dziedzictwo. *BudBib Deut* 21/23, *Deut* 4/21, *Ios* 13/6, 3.*Reg* 8/36, 2.*Par* 6/27, 4.*Esdr* 7/9 (11); *BudNT Hebr* 11/13; *BiałKaz* L; *CzechRozm* 82, 238v; *ModrzBaz* 48, 82; *SkarJedn* 34; A ci/ co w bogu nádźieię Źwá máia/ Ziemię w dźiedzictwo pewné otrzymáia. *KochPs* 52, 53; *SkarŻyw* 484; *KolakSzczęŹl* C; *WujNT Act* 7/5, *Hebr* 9/8, s. 780; *SarnStat* 795, 806, 1030; *PowodPr* 13; *SkarKaz* 421b.

W charakterystycznych połączeniach: dziedzictwo osiągać, tracić (4); dziedzictwem dać, dostąpić, nabyć (3), posieść, trzymać, wziąć; w dziedzictwo darować, (od-, po)da(wa)ć (21), dostać się (2), (o)trzymać (4), (po-, roz)dzielić (5), poruczyć, przyjść (4), puścić (3), rozdarować, wejść, wziąć (3), zostawić (2); k dziedzictwu podać; na dziedzictwo postąpić; za dziedzictwo dostać, wziąć.

Zwroty: »oddalić dziedzictwo, od dziedzictwa« [szyk zmienny] (1 : 1): [Abraham syna Izmaela] precz wyŹlaŹ/ á od dzyedzictwá oddaliŹ *GliczKsiąz* B3; *UstPraw* B4.

»być przypuszczonym na dziedzictwo« (1): Po Bráćiecy záŹye y po ŹioŹtrách iednych rodźicow y po ich dźiecioch/ bywáia przypuŹczeni ná dźiedzictwo/ Dźieci od iedney Mátki álbo od iednego Oycá *GroicPorz* gg.

»wyłączyć od dziedzictwa« (1): Excludere ab haereditate, Wyłączyć od dziedzictwa. *Mącz* 56c.

Wyrażenia: »dawność dziedzictwa« (1): O Dawnościách dzyedzictwá. *UstPraw* G3v.

»ojczyste dziedzictwo« (1): In domo quae mihi haereditatem obvenit habito, W tym domu który mi Źie z oyczyŹtego dźiedzictwá doŹtaŹ mieŹzkam. *Mącz* 483b.

»prawo dziedzictwa« (1): tedyć też záprawdę godzi fię/ áby wŷytycy/ dochodząc iákíey máíętnoŷci/ dáli Rzeczypoŷpolitey/ ktorey ieŷt właŷnoŷć to wŷytko/ co miedzy wiele ich ábo právem dźiedzictwá [nomine haereditatis]/ ábo zá zasługi rozdźielono. *ModrzBaz* 122.

praw. »dziedzictwa przeniesienie« (1): Abowiem kápłani poŷpolicie bráli żony z pokolenia Iudá z domu Dawidowego/ iż to były przednieyŷze pokolenia: á iż z tákiego małżeńtwá/ nie ŷzło żadne dziedzictwa przenieŷienie z iednego pokolenia do drugiego *WujNT* 195.

»dziedzictwo wieczne« [szyk 2 : 2] (4): Przeto profil Lecha [...] aby mu te dwie ziemi przerzeczone poŷtąpił na wieczne dziedzictwo. *MiechGlab* 43; *LubPs* dd4; *BudBib* 3.*Esdr* 8/83; Y dam ci y potomŷtwu twemu po tobie/ żiemię tę w ktorey pielgrzymuieŷz to ieŷt/ wŷyŷtkę żiemię Kánáneyŷką/ w dziedzictwo wieczne [in possessionem perpetuam *PolAnt Gen* 17/18]/ y będę im Bogiem *CzechRozm* 75.

»dziedzictwo na ziemi« (3): Cić [wierni] ŷie tu w ŷwym dzyedzictwye ná zyemi oŷtoią *LubPs* Kv, K2; *KochPs* 88.

Szeregi: »przez dziedzictwo albo przez darowanie abo kupnym obyczajem« (1): Iákimże to tedy právem czynią ci/ ktorzi nie mocą/ áni ŷzáblą/ ále ábo przez dźiedzictwo/ álbo przez dárowanie [vel haereditate, vel donatione]/ábo kupnym obyczáiem doŷtawŷy imienia źle go wżywáią? *ModrzBaz* 48v.

»dziedzictwo i używanie« (1): Dał nam [Bóg] w dźiedzictwo/ y w wżywánié Włoŷć Iákobowę/ ŷwoie kochánié. *KochPs* 70.

»ani na wieczność ani w dziedzictwo« (1): Páńŷtwá żadnego v nich [u *Turków*] wŷi áni miaŷt nie trzyma żadny ná wieczność áni w dziedzictwo/ bo wŷytko Cefarŷkie grunty y ludzie *BielKron* 261 v.

W przen (9) : *Leop Isai* 17/11; Przydał im y vmieiętnoŷć/ á zakon żywotá podał im w dźiedzictwo [legem vitae per haereditatem dedit] *BibRadz Eccli* 17/9; *BiałKat* 198v; *BudBib Eccli* 24/9, 23; Gdyż iuż kroleŷtvo wieczne w dźiedzictwo dáne od BOgá przez Chriŷtuŷá [wierni] wezmą. *CzechRozm* 182; Przyŷiągłby/ żeć fortuná w dźiedzictwo ŷye dáła *PudłFr* 13; *GrabowSet* Q4.

W charakterystycznych połączeniach: w dziedzictwo (po)dać (się), dany (4); dziedzictwo wziąć.

Wyrażenie: »prawo dziedzictwo« (1): Právym dzyedzictwem ŷwyádectwá tve przypádły ná mie *LubPs* bb4v.

2. Przedmiot fizyczny (w szczególności majątek ziemski) otrzymany na własność w spadku; spadek, spuŷcizna, ŷcheda; kaźde mienie, poŷiadłoŷć, majątek, dobra, bogactwo (w zakresie wŷlasnoŷci prywatnej); hereditas *Calag*, *Modrz*, *Vulg*, *PolAnt*, *Cn*; bona *Mącz*; diatheca *Cn* (329) : Iakom yá nyewrzuczyl ŷzya wrobotha andrzejowa nadzyedzyczthwye yego *ZapWar* 1511 nr 2090, 1502 nr 1910, 1517 nr 2198, 1536 nr 2493, 1542 nr 2448, 1550 nr 2671; *OpecŻyw* [61]; Buduy/ dziedzicztwa kupuy *FalZioł* V 49v, 50, 50v; Niedali ociec ŷina z młodoŷci ku vczeniu dobrim obyczaiom, takowy niema wżywáć dziedzicŷtwa oycza ŷwego. *BielŻyw* 85, 65; *WróbŻołt* 82/13; *MurzHist* N3v; *MurzNT Matth* 21/38; *LubPs* S6; PRzyŷyęgá wedle żáloby ma być oddána. Ná przykłád/ ieŷli kto o dźiedzictwo ieŷt obwinion/ ták przyŷyęże. *GroicPorz* y4v, ee3, l2v, p2, p3, ff4v (11); I Ruth Moábitkę żonę Máhálonowę/ zem ŷobie wźiął zá żonę/ ábym wzbudził imię vmárłego w dziedzictwie [in hereditate] iego *Leop Ruth* 4/10, *Ruth* 4/5, *Eccli* 42/3; oná iáko dźiedziczká ma przyć kn ŷwoiemu dźiedzictwu ieŷliby fię iey podobáło/ będzie iey wolno przedádź dźiedzictwo ŷwe. *UstPraw* B4, G, G2v [2 r.], G4v,

H, H3v (14); Y pogrzebli go ná gránicy dziedzictwá iego [*in termino haereditatis eius*] w Thámnáth Hares ná gorze Efráim *BibRadz Iudic* 2/9, *Prov* 20/21, *Eccle* 7/12, *Mal* 1/3, *Iudith* 8/22, *Matth* 21/38; Rite successit bonis, Spráwiedliwie dziedzictwo posiadł. *Mqcz* 356d 48d, 152c; *HistRzym* 5, 75, 98v, 105, 106v (9); *RejPos* [290], [292]v; Poznał go po błogofławieństwach iego/ y podał mu dziedzictwo [*dedit illi haereditatem*] podzieliwšy ie ná czątki/ ktore on rozdzielił ná dwoienaście pokolenie. *BudBib Eccli* 44/24, *Gen* 48/6, *Ios* 24/30, 32, *Prov* 13/22, 20/21, 4.*Ezdr* 7/9; *MycPrz* I C3v; *BiałKaz* L; *BudNT* K7; Miedzy pirwšzemi łpofoeby/ wyliczáią dochodzenie dziedzictwá [*aditio haereditatis*] ábo teftámentem/ ábo też bez teftámentu *ModrzBaz* 76v; Dziedzictwo. Haereditas pecuniae. *Calag* 163a; A łuknią z lišciá pálmowego iáko teftámentem oddány łkárby/ y wielkie dziedzictwo/ Antoni S. łobie wziął *SkarŻyw* 52, 143; *CzechEp* [393]; Abdico – Vvyrzuczám z dziedzictwa. *Calep* 3b, 470b; *GostGospSieb* +3; *GrabowSet* G4; A ty zász zacny Pánie należy ktoremu/ Dáć podporę dziedzictwu temu to Słuckiemn. *KołakCath* C4; A oni oracze rzekli miedzy łobą: Tenći ieft dziedzic: Podźciełz/ zábymy go: á náłze będzie dziedzictwo [*et nostra erit hereditas*]. *WujNT Mar* 12/7, *Matth* 21/38, *Luc* 12/13, 20/14; Rycérftwo wedle ich łumnienia przerzeczoné dziedzictwá niech łzácuią *SarnStat* 635; FRánčíłzek przedał Grzegorzowi dziedzictwo zá łto grzywien *SarnStat* 689, 88, 460, 688, 691, 1167 (79); *PowodPr* 10; *CiekPotr* 38; *SkarKazSej* 684a.

W charakterystycznych połączeniach: dziedzictwo brać, osiągnąć, posieść (4), trzymać, wziąć; dziedzictwa dochodzić (dochodzenie) (3); O dziedzictwo (za)pozwać (pozwan) (5).

*Fraza: »spadło [na kogo] dziedzictwo« (1): Dziešiątego roku rodzicy iego vmárli: y łpádło nań niemáłe dziedzictwo *SkarŻyw* 235.*

*Wyrażenia: »dziedzictwo dziecinne« (1): Opiekun ná wieczność z dziedzictwá dziećinnégo nie może nic vtrácić *SarnStat* 583.*

*»dziedzictwo kościelne« (1): Práwieć połamáli práwá łtárowieczne nie łudziom ále Bogu/ w łtanie duchownym: áby im było wolno grzcłzyć/ á to co Bogu dano dziedzictwo kościelne łupić *SkarKazSej* 701a.*

*»dziedzictwo macierzyste« (2): dzieci wšyłtkich dóbr od oycá łwégo biorą połowicę zá część y dziedzictwo mácierzyłte [*hereditate materna JanStat* 574] *SarnStat* 588 [*idem*] [630].*

*»dziedzictwo ojczyste, ojcowskie« [szyk 2 : 1] (2 : 1): Káplani káždego łtanu co oyczyłte dzyedzictwo trzymáią [*patrimonialia bona tenentis JanStat* 696] winni woyną łłużyć. *UstPraw* D3; y o łynow iego [króla] wychowániu niechay pilne poštánowienie będzie/ ktorziby potym k dziedzictwu oycowłkie^{mv} [*patris haereditatem*] przyšć chćieli. *ModrzBaz* 75v; *SarnStat* 635.*

*»prawo na dziedzictwo, do dziedzictwa, w dziedzictwie, ku dziedzictwu, dziedzictwa« = *ius hereditatis a. in hereditate JanStat* (3 : 3 : 1 : 1 : 1): Wdowá iełliby łię mieniłá mieć iákie práwo ábo wiáno ná ktore dzyedzictwo/ kthoreby kto inšzy dzyerzał s pokojem przes łżešć łat/ á onáby przes łák długi czás nie czyniłá práwem o to imienie á zwłázczá czáfu pokoiá/ łákowa odpada od imienia. *UstPraw* G4, G3v, G4; Piotr áłbo Máćieý nic práwá niema do tego dziedzictwá *SarnStat* 756, 592 [2 r.], 691, 777, 838.*

*»rozdzielne dziedzictwo« (1): Brácia łą/ iáko Pálm mowi/ vnanimés in domo, nie máiący rozdzielneg^o dziedzictwá nikt pojedynkiem mieć ich nie mógl/ iedno wšyłcy zázaz. *SkarKazSej* 673a.*

»uczes(t)nik (jednego) dziedzictwa« (4): Cohaeres, Uczelnik dziedzictwá *Mącz* 152b, 281c; IEŕliby więcéy było vczeltników iednégóz dźiedzictwá [*particeps seu consortes unius et eiusdem hereditatis JanStat* 415]/ á byli pozwáni przez kogo innégó/ [...] tedy przeciwko tákowym łąd będzie poŕtępował *SarnStat* 473, 1165.

Szeregi: »dobra, (albo, i) dziedzictwo« (15): OBieciemy/ iż wŕzyŕtkim obywatélóm z dobry y dźiedzictwy náŕzemi [*cum bonis et hereditatibus nostris JanStat* 402] gránic profzácym/ nie będziemy brónić. *SarnStat* 838, 588 [2 r.], 595, [630], 631, 1249 (15).

»dom, własność albo dziedzictwo« (1): Pan N. zdawa dom/ włáfnóć/ álbo dźiedzictwo ŕwoie/ ná tym á ná tym mieyŕtcu leżące *GroicPorz* 12v.

»grunt albo dziedzictwo« (1): Zaden s Volochow y spoddanych náŕzych pomyefkanya sobye nyema myecz sthady, sthovarmy, any spfczolamy yedno sdoŕzwoleyenem Stharofth, albo dzierzawiecz krolia yego milosczi polkiego, albo theŕz tych panow kthorych bandzie grvnth albo dziedziczsthwo. *LibLeg* 6/160.

»imienie i (a, albo) dziedzictwo« [szyk 5 : 2] (7): yako ya o them dobrze viem ze thy lankj są na hymyenyv hy dziedzistvie mogem borakovie *ZapWar* 1533 nr 2517; wto imienie álbo dźiedzictwo ciebie wwięzuię/ y w ręce zá włáfnóć thobie podáię wedle ŕkazánia Sądownego. *GroicPorz* 13; Cerno haereditatem pro adeo haereditatem, Dochodzę a doŕtępuyę dziedzictwá á ymieniá na ine przypádáyącego. *Mącz* 48c; *SkarŻyw* 140; *SarnStat* 1164, 1165, 1166.

»dziedzictwo ani lenno« (1): STátut Alexándrów o Dobrách ŕtolice náŕzý królewŕkiéy dekláruiąc zwalamy: áby Dźiedzictwá/ áni Lenná wieczné nie były nigdy dawáné. *SarnStat* 85.

»majętnóć i (albo) dziedzictwo« = *possesio sive hereditas JanStat* [szyk 2 : 1] (3): I odpowiedzialny iemu Rachel y Lia/ Zaliž iefczce co iefť co by nam zoŕtáło wmaiętnóćiach y wdiedzictwie domu [*in facultatibus et hereditate domus*] oycá náŕŕe⁸⁰? *Leop Gen* 31/14; *SarnStat* 781, 1117.

»dziedzictwo a ojczyzna« (1): [*moja siostra się skurwiła i dopuściła się dziecięcia*] ták iż zefromóciłá moy wŕŕytek rodzaj/ á wŕŕákož chce mieć dziedzictwo/ á oytzynę. *March*² D4.

»dziedzictwo, (albo, i) państwo« [szyk 2 : 2] (4): Thym Sathurnus z ŕtrony ŕwey dziedziczthwa/ albo pańŕthwa dawa: z takowych robot. *FalZioł* V 50v; Dominium, Pańŕtwo/ Diedzictwo. *Mącz* 94a, 91a; *SarnStat* 1001.

»dziedzictwo i posag« (1): Zoŕtánie ŕierotá pánná: powinni y opiekunowie połowicę ábo część niemáłą iey dźiedzictwá y poŕágu odeymuią *SkarKazSej* 705b.

»puścizna i dziedzictwo« (1): Tož thež dźiwne poŕożenie/ przy zácmieniu Słóncá/ gwiazd [...] okázuie przyŕć nieiákiemu dźiwnnemu zámielzánium [...] dla dopomagánia ŕye puŕcizny y dźiedzictwá bliŕkiego/ zoŕtálego po vmárley ręce. *LeovPrzep* A2v.

»dziedzictwo, spadek« (1): Diatheca, Diedzictwo/ Spadek. *Mącz* 85a.

»dziedzictwo i statek« (1): Diedzictwá y ŕtátku/ ku ŕtołu memu náležącego nieprzedam *KrowObr* 128v.

»wieŕ a(l)bo (i) dziedzictwo« [szyk 3 : 1] (4): á ták iefli które wŕi álbo dźiedzictwá [*villae aut hereditates JanStat* 419] o gránice zgadzáią ŕie z którą rzęką [!] álbo potokiem/ który ŕzodkiem

płynie: iefli między tákowémi dźiedzictwy niémálfz gránic z práwá wczynionych/ tedy káżdá z onych dźiedzín ma mieć fwoy brzeg onéy rzéki álbo potoká *SarnStat* 466, 466, 1164, 1243.

W przen (16) : Zá wdzyęczne dzyedzictwo obráć nam tu raczył [*Bóg*]/ Pyęknośc Iákobowę *LubPs* M4v; Przeczże fię thedy pyłzni ziemiá y proch? gdyż człowiek vmárły robakom/ wężom/ y bełtyam będzie dźiedzictwem *BibRadz Eccli* 10/11 [13]; *RejPos* 60v; *BudBib Iob* 7/3, *Ps* 46/4[5]; *SkarJedn* 7; *SkarŻyw* 139, 140, 142, 143; Iełcze to/ ręce go [*popiołu*] nábierzcie pełné/ To wálfz z Troiéy dźiedzictwo zupełné. *GórnTroas* 13; *SkarKaz* 44a; *SkarKazSej* 675b.

Wyrażenie: »własne dźiedzictwo« (1): Rottęć iá diabłow wfobie mám/ ktorzy mię pofiedli/ i siedzą na mnie iako na włáfnym dźiedzictwie *MurzHist* G2.

Szereg: »dom a (i) dźiedzictwo« (2): Bo thu otho Duch s. przytoczył ná plác Iudałzá/ powiedáiąc to o nim y o káżdym złófniku á niewierniku Páńfkim/ iż dom y dzyedzictwo iego zówždy będzie pułte *RejPos* [290], [290].

Przen: bibl. Coś, co się komu daje, przydziela, przydział, zapłata (2) : Tenći iefł dział człowieká niepobożnego/ á nagrodá (*marg*) W Zydowfkim łtoi dźiedzictwo. (-) od Bogá zá iego bluźnierftwá. *BibRadz Iob* 20/29; *WerKaz* 301.

a. bibl. Ziemia obiecana, dział ziemi uzyskanej drogą losowania przez poszczególne plemioná Izraelskie przy podziale ziem zdobytych (78) : Iáko kiedy nawyzłzy Pan w dzyedzictwo rozdawał/ Zyemię narodow pogáńfkich ludu ktory obrał/ [...] á iáko wydzyelił/ Ony łyny Adámowe/ by tám żadny nie był/ W łpołku łynow Izráelłkich ktore ták rozliczył/ Iż káždemu pokoleniu dzyedzictwá dożyczył. *LubPs* gg4; Nie pierwey fię do domow náłfych wroćimy/ aż odzierzą łynowie Iłráelłcy dźiedzictwo łwoie [*hereditatem suam*] *Leop Num* 32/18, *Deut* 18/arg, *Ios* 19/1, 8, 9, 16, *Isai* 49/8, *Ezech* 48/28; Dał fię mu znác przez błogołławieńftwá łwoie/ y podał mu dźiedzictwo [*haereditatem*] podzieliłfzy ie na czáłtki/ ktore on rozdzielił na dwoienaścíe pokolenie. *BibRadz Eccli* 44/24, *Num* 33/54, 18/23, 34/14, *Deut* 18/arg, *Ios* 13/29, *Ez* 44/28 (34); Iehowá rołkazał Moizelšzowi dáć nam dźiedzictwo [*haereditatem*] miedzy bráciá náłzá. *BudBib Ios* 17/4, *Deut* 12/9, *Ios* 13/8, 17/2, 4, 24/28; (Bo fię Lewitom żadnego dźiedzictwá mieć nie godziło) *WujNT* 195.

Zwroty: »nie mieć dźiedzictwa [*w kim*]« = *nie dziedziczyć z kim, nie należeć do jego rodu, plemienia, nie mieć z nim wspólnych interesów* (3): Nie mamy my czáłtki náłzey w Dawidzie ani dźiedzictwá náłze⁸⁰ w łynu Izáíowem [*Non est nobis pars in David neque haereditas nobis in filio Isai*] *BibRadz 2.Reg* 20/1; Nie máłz nam działu w Dawidzie/ áni dźiedzictwá w łynu Iłzáiego [*neque haereditas nobis in filio Isai*] *BudBib 2.Reg* 20/1, *2.Par* 10/16.

»odziedziczyć dźiedzictwo« (1): Bo corki Menáłzehowe odziedziczyły dźiedzictwo [*haereditarunt haereditatem*] miedzy bráty łwemi *BudBib Ios* 17/6.

»(po(roz)dzielić (ziemię na, w) dźiedzictwo(-a), łosmi dźiedzictwa« [*szyk zmienny*] (3 : 1): Y ták rozdziela łofmi dźiedzictwá [*dividetur haereditas eius*] wedle liczby ich więczłzey y mnieyłzey. *BibRadz Num* 26/56; GDy thedy rozdzielićie ziemię na dźiedzictwá [*quando diuidetis terram in haereditatem*] A ofiárowác będziećie Pánu ofiáre łwięthá z łziemie *BibRadz Ez* 45/1, *Num* 26/53, *Ioz* 13/32.

Wyrażenia: peryfr. »dziedzictwo Abrahamowe« = *Ziemia Obiecana* (1): Iesliże niesprawiedliwie przyfyęgałz/ day Pan Bog aby twoie dzieci/ y przyiaciele twoi/ y narod wzytek twoy nieprzyfzli między dziedzictwo Abráhámowe. *GroicPorz aa2v.*

»dziedzictwa los jeden« (1): Tedy mowili fynowie Iozefowi do Iehofzuego rzekąc/ przecześ mi dał dziedzictwá los ieden/ y fznur ieden [*Cur dedisti mihi in haereditatem unam sortem unam, et funiculum unum*]/ á iam lud rozmnożony *BudBib Ios 17/14.*

»sznur dziedzictwa« (1): Tobie dam ziemię Chánááńfką powrozek ábo fznur dziedzictwá wáfzego [*funiculum haereditatis vestrae PolAnt Ps 104/11*]. *CzechRozm 126.*

Szeregi: »częstka (część) ani (i) dziedzictwo« (3): KApłani y Lewithowie y wfyłtcy ktorzy ftego Pokolenia fą/ niebęda mieli częstki y dziedzictwá [*partem et hereditatem*] z innym ludem Ifráelfkim *Leop Deut 18/1; BibRadz 2.Reg 20/1; BudBib Deut 12/12.*

»(nie) dział ani (abo, i) dziedzictwo« [szyk 3 : 1] (4): Potym iefzcze Pan rzekł do Aaroná/ W ziemi ich żadnego dziedzictwá mieć niebędziefz/ áni działu miedzy nie mi [*In terra eorum non haereditabis (marg) haereditare (-) et pars non erit*] *BibRadz Num 18/20, Deut 18/1; BudBib 2.Reg 20/1, 2.Par 10/16.*

»dziedzictwa los jeden i sznur jeden« (1): *BudBib Ios 17/14 cf* »dziedzictwa los jeden«.

»ziemia požadliwa i dziedzictwo zacne« (1): Alem ia rzekł: Iákoż cię mam włożyć miedzy fyny/ á mam ci dác ziemię požadliwą/ y dziedzictwo zacne [*terram desiderabilem, hereditatem praeclaram*] zaftępow Narodow? *Leop Ier 3/19.*

W przen (12) : Bo Pan Bog fam iefth dziedzictwem ich [*hereditas eorum*]/ iáko do nich mowił *Leop Deut 18/2; A miáfto dziedzictwá zá dziedzictwo fwoie mnie mieć będą* [*Ego haereditas eorum*] *BibRadz Ez 44/28, s. 88v marg, Deut 18/2, Ioz 13/33; CzechEp [384]; NiemObr 43; WujNT 807.*

Szeregi: »część (a. częstka) i dziedzictwo« (2): Bo to imię *Clericus*, ktore ná ten čás mu dawáią/ z tąd iefł wzięte/ iż Páná Bogá częstką y dziedzictwem fwoim mieć poczyna *KuczKat 240, 240.*

»dział i dziedzictwo« (2): ábowiem ia iefłtem dział twoy y dziedzictwo twoie [*ego pars tua, et haereditas tua*]/ w pośrzod fynow Izráelfkich. *BibRadz Num 18/20; BudBib Iob 31/2.*

3. Władza, panowanie dziedziczne monarchy; prawo do tronu; monarchia dziedziczna (w zakresie prawa państwowego) (7) : Krolewny Polkie niesprawiedliwie ofromocone/ y z dziedzictwá złupione/ od Ludwiká. *StryjKron 452 marg.*

dziedzictwo nad czym (1): Przeto teraz to im przyznawaiąc ze zadnego Dziedzictwa niemamy. ani my ani nikt miec nie może, nad tak wolnym narodem, ktory sobie wolnie Pany zawsze obierał *ActReg 43.*

Zwroty: »dziedzictwa dochodzić« (1): aby potym mężow iákich Xiążąt potężnych niedoftály/ ktorzyby z nimi dziedzictwá w Kroleftwie Polfkim dochodzili. *StryjKron 452.*

»w dziedzictwo naznaczyć« (1): Wegrom wfitko incorporowanie abo miedzi nas wlatzenie znami porownanie/ y Kroleftwo wdiedziztzo naznatzone belo. *PaprUp I4v.*

»odsądzić od dziedzictwa« (1): Helzbietá ftára Krolowa do Węger záfláá/ A tám Ludwik ofładziwzy práwo odsądził ich od dziedzictwá y successiey Kroleftwá Polskiego *StryjKron 452.*

Wyrażenie: »dziedzictwo ojczyście« (1): Iaropełk syn nieboŝczyká Zełłáwá Kijowŝkiego/ dla tego iŝz pod nim [Wsiewołod] wziął y podŝczepił dziedzictwo oyczyŝte Xięłtwá Kijowskiego *StryjKron* 190.

Szeregi: »dziedzictwo i godność« (1): Sigmunt pirwŝzy Iagielow Wnuk/ [...] wedłóg dziedzictwá y godności koronowány *StryjKron* 707.

»dziedzictwo i sukcesyja« (1): *StryjKron* 452 *cf* »odsądzić od dziedzictwa«.

4. *bibl. Własność Boża, to nad czym on panuje; także to co przekazuje on ludziom wiernym jako swoim dzieciom* (225) :

a. *Naród wybrany (Izrael), ludzie wierni, chrześcijanie, Kościół [w tym w połączeniu z zaimkiem dzierzawczym: swój, twój itp. 79 r.]* (117) : Takieŝ teŝ z oŝobna ŝpuŝciłes miły panie deŝzcz dobrowolny dziedzictwu twemu [*Deus hereditati tuae*] *Wróbŝołt* 67/10, V7v [2 r.], 67/11, 73/2; Y roŝpalił ŝie ná ono dziedzictwo ŝwoie gniew iego [*Boga*] *RejPs* 117, 70v, 80v, 108v, 118v, 139, 139v; Boć pánu Kryŝtuŝowi Bog oćyec dał dŝyedŝictwo/ nye yednego człowyeká álbo kyelká/ áni yeden álbo dwoy lud/ ále narody *KromRozm I* F3v; *KromRozm III* E2; Kryŝtus zbáwiciel náłz/ ktory nie litował wyláć krwie ŝwoiey nadroŝŝey dla tego dŝyedŝictwá ŝwego/ to ieft/ dla nas nędznych *LubPs* Z4, B2, G4, I, O5v, R2v (20); *KrowObr* 4v; A teraz Pánie będe mówić: O káŝdym człowiecze ty lepiej wieŝz. A o ludu twoim/ prze ktory boleię: y o dziedzictwie twym [*et de hereditate tua*] *Leop* 4. *Esdr* 8/16, *Ps* 2/8, 27/9, *Ier* 16/18, 50/11; Rozgniewał ŝię tedy Pan w popędliwoŝci nád lud ŝwoy/ á obrzydŝił ŝobie dŝiedzictwo ŝwoie [*abominatus est haereditatem suam.*]. *BibRadz Ps* 105/40, *Ier* 16/18, 50/11, *Esth* 10/12; Ižeŝ ty ieft ŝyn moy miły/ á iam dŝię ciebie ŝobie vrodŝił. Poŝáday odemnie á damci wŝytki narody w dziedzictwo twoie [*dabo tibi gentes hereditatem tuam Vulg Ps* 2/8]. *RejPos* 16v, 53v, 239v; *KuczKat* 375; *RejZwierc* 192; *WujJud* 38, 118; Zbaw lud twoy/ á błogosław dziedzictwo twoie [*haereditati tuae*] *BudBib Ps* 27/9, *Ps* 105/5, *Is* 63/17, *Ier* 10/16, *Mich* 7/14, 18, *Esth* 14/8; *CzechRozm* 177v; *SkarJedn* 25, 26, 50; *KochPs* 4, 45, 124, 141, 142; *CzechEp* 287; *NiemObr* 43; *ArtKanc* T17v; OTo lud pyŝzny/ lud tobá gardŝący/ Twoie [*Boŝe*] dŝiedzictwo chce przywłáŝczyć ŝobie/ Kroleŝtwo tárğa *GrabowSet* T4v; *LatHar* 342, 360, 364, 439, 574; *KołakSzczęŝl* C2; Pan Chriŝtus rŝádzi wŝytko ŝwe dziedzictwo/ to ieft wŝytek koŝciół *WujNT* s. 845; *PowodPr* 58, 81; *SkarKaz* 241b, 517a; *SkarKazSej* 672b, 677a, 707b.

W charakterystycznych połączeniach: dziedzictwo dać, obrać; (w, za) dziedzictwo wziąć (18).

Wyrażenia: »dziedzictwo Boŝe, Jehowy« = *hereditas Domini PolAnt* [szyk 5 : 1] (5 : 1); *OrzQuin* Vv [2 r.]; Bo nie ludzie ten Koŝciół ŝpárwili/ ále ŝam P. Bog nieŝmiertelny/ [...] Sam ij zbudował nawyŝŝy. Y dla tego dziedzictwem Boŝym y ludem Boŝym ij zowa. *KuczKat* 80; *BudBib* 1. *Reg* 26/19; *NiemObr* 18; *PowodPr* 30.

»dziedzictwo (Pana) Chrystusowe« [szyk 2 : 1] (3): *CzechRozm* 261; Ale by tu teraz byli/ wyŝrzeliby w tym ŝámy Mieŝcie/ żeć Páná Chryŝtuŝowe dŝiedzictwo nie ták z vboŝálo/ iáko oni rozumieją *ReszList* 189; *PowodPr* 12.

»dziedzictwo Izraelskie« (2): y będe ŝie tám ŝnim gádac o ludu moim/ y o dziedzictwie moim Iŝráelŝkim [*et hereditate mea Israel*] *Leop* *Ioel* 4/2, *Judith* 9/13.

»dziedzictwo pańskie, winnice pańskiej« (4 : 1): *KrowObr* 3v, 40; *WujNT* 806 *marg*, 807; w Polźce/ náyduie fie nowych fekt wielką rozliczność/ ktore łobie kázda zołobná dziedzictwo winnice Páńfkiey/ to ieft kościoł przywłafzezáią *PowodPr* 30.

»prawe dziedzictwo« (2): racz nas miłofciwie przywłafłczyc łobie iako prawe dziedzictwo twoie *RejPs* 194; *LubPs* P4.

»święte dziedzictwo« (1): Pogáni Czo w tve łwyęte dzyedzictwo wtárgnęli/ Srogiem bálwáńftwem kołcioł tway łwięty zmázáli *LubPs* S2v.

»wdzięczne dziedzictwo« (2): Oto wdzyęczone dzyedzictwo Páná ták możnego/ Synowye ludzcy co łą tu kochánim yego *LubPs* cc6, aav.

»wieczne dziedzictwo« (1): Słycháłámci ia [...] iżeś ty Pánie obrał łobie ze włzech narodow Izráelá/ á oyce náłze zprzodkow ich za wieczne łwe dziedzictwo [*in haereditatem sempiternam*] *BudBib Ester* 14/5.

»własne (a obiecane) dziedzictwo« (3): ábyś nas tám oddał Bogu Oyczu łwemu/ iáko włafne dziedzictwo łwoie. *RejPos* 4, 17, 241.

»wszystkiego świata dziedzictwo« (1): lichą trzodę wáłżę Powłzechnym Kościołem názwác łmiećie: przeciw obietnicy Bożey/ ktorą Chryłtułowi włzyłtkie⁸⁰ łwiátá dziedzicwo obiecał. *WujJud* 118.

Szeregi: »dziedzictwo i lud (boży a. ulubiony, a. wierny)« [*szyk* 3 : 3] (6): tenći ieft lud tway/ y dziedzictwo twoie [*Quia populus tuus, et haereditas tua sunt*] ktoreś wywiódł z Egiptu *BibRadz* 3.*Reg* 8/51; *KuczbKat* 80; *BudBib Ioel* 4/7; Miéy ná łwéy pieczy/ oycze miłofcierny/ Dżiedzictwo łwoie/ y włzytek lud wierny *KochPs* 39, 109, 118.

»dziedzictwo a niewinna owczarnia« (1): áby on márnny á frogi wilk nie miał pociechy łwoiey nád námi/ á nie rołkolfzował łobie nád dzyedzictwem twoim/ á nád thą niewinną owczarnią twoią *RejPos* 262v.

»dziedzictwo pańskie albo trzoda Pana Krystusowa« (1): A Piotr łwięty záłię mowi ták do Pálterzow y do Błkupow. Nie pánuyćiefz nád dziedzictwem Páńfkim/ albo nád trzodą Páná Kryłtułową *KrowObr* 3v.

b. *Niebo, raj, życie wieczne obiecane ludziom wiernym z racji usynowienia* (108) : *WróbŻołt* 46/5 [2 r.], 67/14; A áczkolwiek on da záłnąć do czáłu miłofnikom łwoiem/ á włłakofł on iem záwždy dziedzictwo gotuie/ ktory záłłużył owoc zżywotá człowyeczego połżły *RejPs* 194v; *SeklKat* O4v, P4v; *MurzNT* 96; *KromRozm III* O3v; *LubPs* D3 *marg*, K2v, O6, Y5v, gg3; *Leop Hebr* 1/14; *BibRadz* 1.*Petr* 1/4; Dziedzictwo iełtci ray ktory mu dał Bog. *HistRzym* 75, 75; Vczynił cie [*Pan*] bráciłzkim łwoim á w rowny cie dział przypuścił do dziedzictwá łwego. *RejPos* 79v, 135v, 141, 226v, 232, 322; *BiałKat* 21; Požadáią Dufze vprzemie dżiedzictwá łobie nágothowanego/ á ielźcze nie máią łwego połtánowienia. *GrzegŚm* 15; *KuczbKat* 25, 70; *WujJud* 165v; *BudNT Act* 20/32; *ModrzBaz* 105v; *SkarJedn* 30, 31, 34, 101; *SkarŻyw* 3, 4, 26; *CzechEp* 41; *NiemObr* 86; Ktory [*Chrystus*] będąc w náłzym cíele/ potykał łię z Czártem łmiele/ y nábył onego/ dżiedzictwá prze grzech łtráconego. *ArtKanc* I3v, N19v; Abowiem ielźli z zakonu iełt dżiedzictwo [*ex lege hereditas*]/ tedyć nie z obietnice. *WujNT Gal* 3/18, *Eph* 1/14, 18, *Col* 3/24, 1.*Petri* 1/4, *Rom* 4/16; *SkarKaz* 423b, 489a.

W charakterystycznych połączeniach: *dziedzictwo dawać, odzierżyć, otrzymać* (3), (*p*)*osięść* (2).

Wyrażenia: »dziedzictwo w Królestwie Chrystusowym, Chrystusowe« = *hereditas in regno Christi Vulg* (2 : 1): Zaden nieczyfity/ żaden plvgáwicz/ álbo łakomy/ co ieft bálwochwálftwem/ niema dziedzictwá w Królestwie Chriftułowym y Bożym. *KuczKat* 390; że ci ktorzy iefzcze są pod zakonem/ będą od dziedzictwá Chriftułowego oddaleni. *WujNT* 659, *Eph* 5/5.

»dziedzictwo niebieskie, królestwa niebieskiego, w niebieskiej krainie, w niebie« = *regnum Dei Vulg* [szyk 20 : 2] (11 : 9 : 1 : 1); *WróbŻółt* V8; *KrowObr* 45v, 46v; *RejAp* 1v; Vyżrzawfzy dyabeł że go zwiodł/ áże iuż łtracił dziedzictwo niebieskie/ chciał fyná/ to ieft wżytek rodzay człowieczy wyrzucić. *HistRzym* 76, 99; Tho gdy wierzymy/ iuż mamy grzechom odpufzczenie/ zyednánie s pánem Bogiem/ y złączenie w dziedzictwo królestwá niebieskie⁸⁰ s Pánem Krytułem/ który ieft głową náfzą. *RejPosWiecz*³ 99; *BiałKat* 203v; *RejPosWstaw* [21²]; *CzechRozm* 61, 182; *KarnNap* B2, C3v [2 r.], E2v; przeto iż tákowi [*bałwochwalce, wszeteczniki etc.*] nie mogą mieć dziedzictwá w niebie. *CzechEp* 79; *ReszList* 146; Wielkie błogofławieńftwo y fzcześnie miewali/ Ktorzy fię Apoftołfkiey náuki trzymali [...] Wízákże ich świętobliwość wiecznym czáfem fłynie/ Y pośiedli dziedzictwo w Niebieskiej kráinie. *KołaKszczęśl* C, A4v; *WujNT* 1.*Cor* 6/10; *PowodPr* 13; *SkarKaz* 162a.

»dziedzictwo obietnic bożych« (2): A Iakob chciał áby mu [*Ezaw*] ono poprzyfiągł/ i fż mu pierworodność przedał. y zaprzyfięgi fię/ głupi Ezau/ niewymowił: przedał/ przyfiągł/ ziadł y naprzednieyfzy fkarb doftoyności kápłáńskiey/ y dziedzictwo obietnic Bożych o Mefyáfu/ y zwierżchność nád brácią vtrácił. *SkarŻyw* 346, 346.

»święte dziedzictwo« (1): Táme oni [*synowie ludzcy*] też fpołu z nim [*Chrystusem*] będą przemyeflkáwác/ W tym świętym dzyedzictwie yego iemu chwałę dáwác *LubPs* Qv.

»dziedzictwo świętych, między poświęconymi, świętym zgotowane« = *hereditas in sanctificatis Vulg* (1 : 1 : 1): Dżiękuiác Bogu y Oycu który nas godnymi vczynił ábyfmy byli vczeftnikámi dziedzictwá świętych [*in partem sortis sanctorum*]/ w światłości *WujNT Col* 1/12, *Act* 20/32, *Xxxxx3v*.

»wieczne, wiekuiste, żywota wiecznego dziedzictwo« = *aeterna hereditas PolAnt, Vulg* [szyk 15 : 5] (16 : 2 : 2): *RejPs* 60; *SeklKat* Sv; *MurzHist* M2v [2 r.]; *MurzNT* A4; Iż wżelki który opuści domy/ álbo brácią/ álbo fioftry/ [...] dla imienia moiego [*Chrystusa*]/ łtokróć wezmie/ y żywotá wiecznego dziedzictwo otrzyma [*vitam aeternam hereditabit PolAnt Matth* 19/29]. *KrowObr* 140, 172v; *Leop ZZ*; *BibRadz Hebr* 9/15; *RejPos* A4v, 293v; Chriftus dla tego ieft Posrzednikiem nowego przymierza/ áby [...] ci ktorzy wezwáni są/ wzięli obietnicę wiecznego dziedzictwá. *CzechRozm* 260; *WerGość* 208 [2 r.]; *ArtKanc* E14; *GrabowSet* V3; Ześ też przezeń nas zá fyny przyfpofofione wzięł/ náznáczywłzy myśli náfze Duchem świętym/ a fánt y zaftáwę wiekuiftego dziedzictwá nam zoftáwiwłzy. *LatHar* 565, 110; A oto niekory Doktor Zakonny powftáł/ kufząc go/ á mowiác: Náuczycielu/ co czyniác doftápię dziedzictwá żywotá wiecznego [*vitam aeternam possidebo*]? *WujNT Luc* 10/25, *Hebr* 9/15.

»dziedzictwo zbawienne, zbawienia« (1 : 1): Izali wżyfcy/ nie są duchowie vłguguiący: ktorzy ná poftugę bywáią wyfłáni dla tych ktorzy dziedzictwá zbawienia doftápić máią [*qui hereditatem capient salutis*]? *WujNT Hebr* 1/14; *SkarKaz* 635a.

»dziedzictwo ziemskie i niebieskie« (1): Ieſtli ſie wſpokoicie, to ieſt ieſtli będziecie cicho a ſpokoyno mieſzkac miedzy tim dwoim dziedzictwem ziemskim y niebieskim, thedy będziecie na okraſę koſcioła krzeſciańskiego *WróbŻołt* V8.

Szeregi: »(wieczne) dziedzictwo a kroleſtwo« [szyk 2 : 2] (4): aby nas [*Pan*] iáko ſługi ſwoie ą dworzány ſwoie wzyął s ſobą iáko moźny krol do kroleſtwa ſwego á do onego dzyedzictwa ſwoiego. *RejPos* 9v, A4v, 4, 20.

»dziedzictwo a odkupienie« (1): Aby Pan był potym/ prze ten grzech tego niedowiárftwa náłzego/ ták wielkies ſzkody nie miał zá ſpráwiedliwoſciá ſwoiá á ſádu ſwoiego w dziedzictwie ſwoim/ á w odkupieniu ſwoim. *RejPos* 129v.

»dziedzictwo niebieskie i ojczyzna wieczna« (1): Wziálem zadátek dobry na dziedzictwo niebieſkie y ojczyznę onę wieczną: toć iuź wſzytko moje co w niebie ieſt/ y to co Chryſtns moy poſiadł. *SkarKaz* 162a.

»wieczne weſele i nieſmiertelne dziedzictwo« (1): á będzie obiawiony [*Jezus Chrystus*] potym żywocie do wiecznego weſſela y nie ſmiertelnego dziedzictwa/ á tam będziem wradoſcy żyć nawieki *SeklKat* R3v.

»synowſtvo i dziedzictwo i pańſtvo« (1): iż ſię nam Bog w Troycy oznaymił: iż nam táką wodę dotykánim ciáła ſwego poſwięcił: iż przez nię tákies nam ſynowſtvo/ y dziedzictwo/ y pańſtvo wieczne dáie. *SkarKaz* 516b.

5. *Świątynia Jerozolimska lub ofiara złożona w świątyni* (4) : Tho cokolwiek ofiáruią Pánu/ tedy to ieſt iáko dziedzictwo Páńkie *BibRadz* 111 marg; Na máły (czás) poſiadł bjl lud ſwiętočnoſci twoiej/ (dziedzictwo twoie lecz) ſprzećiwnicy náłzy podeptáli ſwiątyniá [!] twoię. *BudBib Is* 63/18.

Wyrażenia: »gora dziedzictwa« = *Syjon* (1): Wprowádzilz ie [*lud Izraelski*] y wádzilz ie ná gorze dziedzictwa [*haereditatis*] twego (gdzie) záłozenie mieſkánium tve^{mv} nágotowáleſ Iehowo (gdzie) ſwietiniá [!] Pánie zmocniły ręce twoie. *BudBib Ex* 15/17.

»dziedzictwo pańskie« (1): KApłani Lewitowie/ y wſzytko pokolenie Lewi/ dźiálu y dziedzictwa miedzy Izráelity mieć niebęda/ Ale z ofiar palonych/ á z dziedzictwa Páńkiego [*et hereditatem eius eomedent*] żyć będą. *BibRadz Deut* 18/1.

6. *coll. od „dziedzic” ‘potomek’; potomstwo* (3) : Ale Pan Bog ktory yeft ták ná wſſem ſpráwyedliwy/ Odetnye y z dzyedzictwem ten zły lud nyewſtydliwy [*Dominus iustus concidit cervices peccatorum* 128/4]. *LubPs* dd; *BudBib Eccli* 44/11; O iáko wiele S. Benedict/ Dominik/ [...] corek w Bogu národzili: y po dziſ dzień/ iáko piſmo mowi/ znaſieniem ich wſzytko dobre trwa/ ſwięte dziedzictwo wnukowie ich/ w teſtámenćie ſtoi náſienie ich/ y ſynowie ich/ dla nich trwáią ná wieki. *SkarŻyw* 180.

*** *Bez wystarczającego kontekstu* (1) : Haereditas – Dziedzictwo. *Calep* 470a.

Cf **DZIEDZINA, DZIEDZIZNA**